

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії
Західноукраїнського національного
університету,
докторові економічних наук, професору,
Заслуженому діячу науки і техніки України
Мельник Аллі Федорівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Семенець-Орлової Інни Андріївни, доктора наук з державного управління,
професора, завідувача кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом на дисертацію

Демчишина Ярослава Михайловича на тему:

«Управління медичним обслуговуванням в територіальній громаді в процесі
реалізації державної політики охорони здоров'я», подану до захисту у
спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Реформа децентралізації влади в Україні та нові повноваження громад, зокрема перенесення відповідальності за первинну ланку медицину на місця, є факторами, які зумовлюють особливу актуальність обраної здобувачем теми дисертаційного дослідження. Громади на сьогодні потребують ефективних локальних мереж надавачів послуг у вимірі трансформації системи охорони здоров'я, переходу на модель фінансування «гроші йдуть за пацієнтом». Управлінські кадри у громадах наразі працюють над забезпеченням балансу між державними субвенціями і локальним бюджетом та потребують нових практичних управлінських рішень.

Окрім того, виклики воєнного стану та відновлення, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, зміна навантаження на лікарні, руйнування медичної інфраструктури та потреба в її відбудові, зростання у громадян запиту у реабілітації та психологічній допомозі також є важливими факторами, які визначають актуальність обраної теми дослідження.

Тенденція цифровізації у наданні публічних послуг та потреба у розробці критеріїв оцінки якості послуг на рівні територіальних громад зумовлюють запит на системне наукове дослідження, що дасть відповіді на питання: які алгоритми управління медичною сферою є ефективними в умовах посилення безпекових викликів? Якими є шляхи розбудови дієвих стратегій розвитку сфери охорони здоров'я для громад?

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження характеризується високим рівнем методологічної культури, логічною стрункністю та системністю викладу матеріалу. Автору вдалося сформувати цілісну, багаторівневу теоретико-методологічну матрицю, яка базується на синергетичному поєднанні фундаментальних загальнонаукових методів та спеціальних дослідницьких підходів (якісного контент-аналізу нормативно-правового поля, методів експертного оцінювання та системного моделювання).

Теоретичний фундамент роботи є репрезентативним, представляє глибоке розуміння автором сучасних світових та вітчизняних концепцій публічного адміністрування, а також специфіки реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Логіка дослідження побудована правильно: від ґносеологічного аналізу категоріального апарату та вивчення світових трендів автор послідовно переходить до критичного аналізу вітчизняної управлінської практики, виявлення системних деструкцій і завершує роботу пропозиціями конкретних механізмів модернізації системи охорони здоров'я. Кожне наукове положення супроводжується вагомою аргументацією, посиланнями на авторитетні першоджерела та статистичні дані, що підтверджує високу достовірність сформульованих висновків.

Новизна наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Науковий внесок здобувача у розвиток теорії та практики публічного управління є вагомим, самостійним та характеризується декількома фундаментальними положеннями, що володіють ознаками суттєвої наукової новизни та виносяться на захист.

Здобувачем було удосконалено: теоретичні засади комплексного управління медичним обслуговуванням у територіальних громадах в умовах реалізації державної політики охорони здоров'я, що, на відміну від традиційного підходу до організації медичної допомоги як виключно функції закладів охорони здоров'я, визначає медичне обслуговування як об'єкт синергійного управлінського впливу органів місцевого самоврядування, центральних органів виконавчої влади, Національної служби здоров'я України, закладів охорони здоров'я, громадського сектору та міжнародних партнерських інституцій; розуміння сутності медичного обслуговування територіальної громади як об'єкта публічного управління, зокрема визначено, що система медичного обслуговування територіальної громади є багаторівневою соціально-управлінською системою, функціонування якої спрямоване на забезпечення доступності, якості, безперервності та людиноорієнтованості медичної допомоги населенню. На відміну від існуючого підходу, обґрунтовано, що ефективне управління медичним обслуговуванням громади передбачає інтеграцію організаційних, фінансових, кадрових, інформаційних та комунікаційних механізмів; синергійно-координаційний підхід до реалізації державної політики охорони здоров'я на рівні територіальних громад. Визначено, що реалізація державної політики охорони здоров'я повинна ґрунтуватися на принципах людиноорієнтованості, доступності, рівності, міжсекторальної взаємодії,

цифровізації та безперервності медичної допомоги. На відміну від традиційного підходу, який зосереджується на точковості реалізації державної політики охорони здоров'я, встановлено, що ефективність реалізації державної політики охорони здоров'я забезпечується через координацію дій на державному, регіональному та місцевому рівнях із урахуванням потреб із урахуванням потреб населення конкретної територіальної громади; структурування системи медичного обслуговування територіальної громади на основі поєднання принципів спроможної мережі закладів охорони здоров'я, маршрутів пацієнтів та людиноорієнтованого підходу. Обґрунтовано, що оптимізація системи медичного обслуговування повинна базуватися на забезпеченні безперервності медичної допомоги, координації між рівнями надання медичних послуг, доступності спеціалізованої допомоги та впровадженні сучасних механізмів управління якістю медичних послуг, що, на відміну від існуючого підходу, дозволяє забезпечити індивідуалізацію та адресність надання медичних послуг та ін.

Практична цінність результатів дослідження. Практичний вимір дослідження Я.М. Демчишина є високорелевантним безпосереднім потребам сучасної системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні (у роботі представлено 14 довідок про впровадження результатів дослідження). Практичне впровадження результатів дослідження підтвердило ефективність запропонованих підходів щодо оптимізації використання фінансових, кадрових та матеріально-технічних ресурсів, посилення координації між первинною та спеціалізованою ланками медичної допомоги, впровадження інструментів оцінювання доступності та якості медичного обслуговування, а також удосконалення системи внутрішнього клінічного аудиту й моніторингу медичної документації. Зокрема, у практичній діяльності закладів охорони здоров'я використано розроблений інструментарій оцінювання якості клінічного процесу та ведення медичної документації, що сприяло підвищенню рівня клінічної відповідальності медичних працівників, покращенню відповідності медичної допомоги сучасним клінічним протоколам та зміцненню системи управління якістю медичного обслуговування на рівні територіальних громад.

Повнота викладення у наукових працях наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Доцільно зазначити, що основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 14 наукових працях.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на міжнародних науково-практичних конференціях в Україні та за кордоном. Результати наукового дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто, вони повною мірою відображені в опублікованих працях. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені до захисту дисертації.

Структура роботи є класичною, пропорційною та повністю розкриває логіку наукового пошуку відповідно до поставленої мети та завдань.

У першому розділі автор здійснює глибокий теоретико-методологічний екскурс у процеси розвитку державної політики у сфері охорони здоров'я. Визначені теоретичні підходи до управління процесами надання публічних

послуг у сфері охорони здоров'я, здійснено аналіз методологічних підходів до вивчення проблематики управлінських процесів у сфері медичного обслуговування у територіальних громадах.

Другий розділ присвячено комплексній і критичній оцінці сучасного стану організаційного, інституційного та ресурсного забезпечення надання послуг у сфері медичного обслуговування у громадах. Відзначено чинники та напрями трансформації системи медичного обслуговування у громадах в умовах воєнного стану.

У третьому розділі здобувач презентує власне авторське бачення удосконалення фінансово-економічного механізму управління медичним обслуговуванням громадян у громадах, представляє інтегровану систему управління процесами медичного обслуговування у територіальних громадах, детермінує можливості стратегічного планування покращення якості надання публічних послуг у сфері охорони здоров'я, враховуючи можливості динамічної тенденції цифровізації.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації вказує на дотримання автором вимог академічної доброчесності. У дисертаційному дослідженні є коректні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права; надано достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації.

Текст дисертації відповідає вимогам до наукових робіт, не містить ні стилістичних, ні синтаксичних помилок, ні описок.

Окремі побажання та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи загальну високу якість, наукову новизну та очевидну практичну цінність дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження теоретико-методологічного та дискусійного характеру.

1. Автор пропонує залучити міжнародні партнерські інституції у комплексну систему управління у сфері медичного обслуговування, однак у роботі не здійснено широкий аналіз зарубіжного досвіду реформування управлінських систем у сфері охорони здоров'я та не наголошено, у яких країнах означені суб'єкти управління є активними акторами. Міжнародні інституції у роботі проаналізовані як активні учасники підтримки реформи з децентралізації влади в Україні (с. 39) та в контексті узагальнень, аналізу їх опосередкованої участі у суспільних відносинах, а також формулювання висновків (с. 85, 89, 119, 126, 130, 138-139, 141, 149, 151, 180, 184, 191). Більш детальний опис зарубіжного досвіду залучення міжнародних партнерських інституцій у систему управління у сфері охорони здоров'я, що міг бути здійснений у підрозділах 2.3 або 3.1, суттєво збагатив би методологічну цінність представленої дисертації.

2. На с. 47-50 здобувач аналізує сильні і слабкі сторони двох теорій публічного управління - New Public Management та Good Governance, а також дає оцінку можливостям синергетичної інтеграції переваг обох та їх взаємодоповнюваність. Однак здобувач не бере у рамки дослідження ще одну

важливу новітню теорію управління - Public Value Management, хоча у роботі є посилання на однойменну працю вчених (п. 385 у списку використаних джерел). Зважаючи на те, що одним із пунктів новизни представленого дослідження є авторська пропозиція широкого застосування людиноцентрованого підходу у системі надання медичних послуг, аналіз Public Value Management суттєво б розширив формулювання новизни дисертації та збагатив її практичну цінність.

3. У контексті визначення оптимальних шляхів розвитку управління у сфері охорони здоров'я варто було б більш детально проаналізувати і такий напрям державної політики як заохочення громадян до здорового способу життя. У роботі цей важливий компонент публічної політики згадується лише опосередковано (с. 31, 195), водночас, як засвідчує зарубіжний досвід, це важлива складова публічного дискурсу для розвитку суспільств та реалізації відповідних управлінських практик у багатьох країнах світу, належно ресурсно забезпечена (зокрема, у контексті тенденції антиейджизму та потреби залучення людей старшого віку на ринок праці, зважаючи на негативні демографічні процеси у світі (підхід "срібної економіки").

4. У першому розділі дисертації автор значну увагу приділяє теоретичному обґрунтуванню управління медичним обслуговуванням у територіальній громаді як об'єкта публічного управління. Водночас на посилення теоретико-методологічної складової дослідження доцільним було б більш чітке розмежування понять «управління медичним обслуговуванням», «управління системою охорони здоров'я», «організація надання медичної допомоги» та «локальна система охорони здоров'я». Така понятійно-категоріальна конкретизація дала б змогу ще виразніше окреслити предметне поле дослідження та визначити специфіку управління медичним обслуговуванням саме на рівні територіальної громади.

5. У роботі автор неодноразово наголошує на важливості людиноорієнтованого підходу, громадської участі та врахування потреб населення під час формування управлінських рішень у сфері медичного обслуговування. Дисертаційне дослідження могло б набути додаткового науково-практичного значення за умови більш детального аналізу конкретних механізмів залучення мешканців територіальних громад, пацієнтських організацій та інших інститутів громадянського суспільства до формування локальної політики охорони здоров'я, а також оцінювання результативності таких форм участі.

Зазначені питання та зауваження мають характер наукової дискусії, спрямовані на подальший розвиток та розширення авторської концепції й жодним чином не применшують високу наукову вартість та вагомість отриманих результатів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Демчишина Ярослава Михайловича «Управління медичним обслуговуванням в територіальній громаді в процесі реалізації державної політики охорони здоров'я» є самостійним, завершеним, цілісним та глибоким науковим дослідженням, яке вирішує важливе науково-практичне завдання для сучасної теорії та практики в галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

Робота за своєю актуальністю, рівнем обґрунтованості наукових положень, глибиною аналізу, науковою новизною та структурою відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Автор роботи, Демчишин Ярослав Михайлович, задемонстрував високий рівень наукової зрілості та заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор,

завідувач кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії
управління персоналом

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА